

۱ اردیبهشت؛ ضربت خوردن حضرت علی (ع) (شب‌های قدر)،

روز بزرگداشت سعدی

۳ اردیبهشت؛ شهادت حضرت علی (ع)، بزرگداشت شیخ بهایی

۹ اردیبهشت؛ روز جهانی قدس

۱۰ اردیبهشت؛ روز ملی خلیج فارس

۱۱ اردیبهشت؛ روز جهانی کارگر

۱۲ اردیبهشت؛ عید سعید فطر، شهادت استاد مطهری و روز معلم

۱۸ اردیبهشت؛ روز جهانی صلیب سرخ و هلال احمر

۲۵ اردیبهشت؛ روز بزرگداشت فردوسی

اردیبهشت

در یک نگاه

زهرا نظام‌الدینی

اردیبهشت که می‌شود، جدای از خودنمایی باغ گل و سبزه و ریحان، نام نیکوی معلم است که خوش می‌نشیند بر قلب‌هایمان. باغبانی که توان پرورش گل‌های ناب جهان هستی را دارد. هم او که باران کلام و زلالی اندیشه و لطافت نگاه مهربانش کم از صبح زیبای اردیبهشت نیست.

بی‌تردید، طی طریق در جادهٔ تعلیم و تربیت بی‌همراهی معلم امکان‌پذیر نخواهد بود. رسالت او نه فقط انتقال اطلاعات از ذهنی به ذهن دیگر، که ساختن هویت انسان‌هاست. از این رو می‌تواند دوش‌به‌دوش انبیا گام بردارد و جهانی را مدیون بودنش کند. از آنجا که نام اردیبهشت و روز بزرگداشت معلم با نام شهید علامه مرتضی مطهری قرین شده است، بجاست کلاممان را به زیبایی اندیشهٔ این معلم بزرگ بیاراییم. سطرهای پیش رو، هرچند اندک، تعلیم و تربیت را از دیدگاه استاد شهید مطهری بررسی می‌کند.

مکتب تربیتی انسانی

از دیدگاه شهید مطهری تربیت باید در خدمت انسان باشد. نگاه تربیتی اسلام نگاهی صنعتگرانه نیست که در پی ساختن شیء خاصی باشد، زیرا در این نوع دیدگاه هدفی خارج از وجود انسان در نظر گرفته می‌شود و هویت انسان مطابق با آن هدف شکل می‌گیرد؛ اما در مکتب تربیتی انسانی، به سعادت‌رساندن و تکمیل خود انسان مقصد است و هدفی خارج از او وجود ندارد. وظایف این مکتب در دو حوزه محدود می‌شود:

الف) شناخت استعداد‌های انسانی و پرورش آن‌ها

ب) ایجاد نظامی که میان استعداد‌های انسانی هماهنگی ایجاد کند، در آن افراط و تفریط نباشد، هر استعداد حظ خودش را ببرد و به سایر استعدادها تجاوز نکند.

ارکان تربیت اسلامی

در ادامه برخی از ارکان تربیت اسلامی را از دیدگاه استاد شهید مطهری بررسی می‌کنیم.^۱

الف) پرورش فکر و اندیشه

اسلام دین تعقل است و طبیعی است که نخستین قدم در مکتب تربیتی اسلام عادت‌دادن به اندیشیدن و استفادهٔ صحیح از عقل باشد.

آیهٔ ۱۸ سورهٔ زمر به این سخن تأکید می‌کند: «الَّذِينَ يَسْتَمْعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُو الْأَلْبَابِ: به سخن گوش فرا می‌دهند و بهترین آن را پیروی می‌کنند. اینان‌اند که خدایا راه را نشانشان داده است و اینان همان خردمندان‌اند».

ب) تقویت اراده و تسلط بر نفس

شهید مطهری در کتاب تعلیم و تربیت اسلامی بیان می‌کند، همهٔ مکاتب به این اصل اعتقاد دارند که گام‌های اولیه تربیت کودک، تقویت ارادهٔ اوست. از منظر ایشان، برای حکومت و تسلط اراده بر امیال نفسانی، نقش «ایمان» بسیار کاربردی است.

ج) تقویت محبت و حس حقیقت‌جویی

از جمله مسائلی که در مورد تعلیم و تربیت اسلامی مطرح است، حدود و پرورش محبت و نقطهٔ مقابل آن خشونت است. شهید مطهری در این قسمت به شبهاتی اشاره می‌کند که در رابطه با خشونت در دین اسلام مطرح می‌شود و ضمن اشاره به مصداق‌هایی که نگاه محبت‌آمیز دین اسلام را نشان می‌دهد، اذعان می‌دارد که محبت یکی از موضوعات تربیتی در اسلام و سایر ادیان است که باید تفسیر درستی از آن صورت گیرد. ایشان در ادامهٔ بحث به عواملی می‌پردازد که در تعلیم و تربیت اسلامی نقش عمده‌ای دارند.

عبادت، ازدواج، کار، ایجاد محبت به اولیای الهی و معاشرت با افراد صالح و مفاهیمی از این قبیل، هر کدام پرورش‌گاهی است که می‌تواند روح انسانیت، مسئولیت، زیباگرایی و سایر قوای روحانی انسان را پرورش دهد و او را به مدینهٔ فاضله‌ای برساند که انتهای جادهٔ تعلیم و تربیت باید به آن ختم شود.

پی‌نوشت

۱. این مطلب برگرفته از کتاب «تعلیم و تربیت اسلامی» استاد شهید مطهری است.